

רסט באר הגולה

הלכות שבת סימן תג תד

(ח) לטלטל ממש חוץ לארבע אמות (ט) אסור אפילו (ג) חוץ אלפים (בית יוסף בשם תוספות וה"א פרק טי שהוציא אותה) :

תד דין אם יש תחומין למעלה מעשרה טפחים, ובו סעיף אחר:

א *המבילך חוץ לתחום (א) למעלה מעשרה טפחים, בגין (ב) שקפץ על צדי עמודים שגבוהים עשרה (ג) *ואין בכל אחד מהם (ד) ארבעה טפחים על ארבעה טפחים, הרי זה ספק אם יש תחומין למעלה מעשרה או לאו, ומה שיהיה (ה) בדרכן יהיה ספקו להקל. הגה מיהו, אם היה חולץ (ו) בדרך זה או על ידי קפיצת שם (ז) מחוץ ל"ב מיל חוץ ל"ב מיל, אזלין להקרא, (ז) *למאן דאמר תחומין ד"ב מיל הוי דאורייתא (ד"ע והשו"ב רמב"ם). (ח) *והואיל ואין (ט) בימים ובנהרות אסור תחומין דאורייתא לדברי הפל לפי שאינם דומים לדגלי מדבר, (ט) ימי שבא בספינה בשבת והגיע לנמל, אם משנכנס השבת עד שהגיע לנמל

באר היטב

(ה) בימים. אפילו חוץ ל"ב מיל אין דאורייתא לפי שאין דומין לדגלי מדבר ולכן אזלין להקל. ר"ם אלשיך סימן קח כתב דמפר ליריד מן הספינה במעברת אם לא במקום שנתנו להחטיר,

בארור הלכה

* ואין בכל אחד מהם ארבעה טפחים וכו'. עין בלוקווי חס"ס סופר חלק ששי סימן צו, פצגלות ההלכות על ידי מיטור (שנקרא אח"כ פא"ן). דאין לישב צליהם בשבת, וגם בערב שבת אסור אם יודע שישב בשבת, משום תחומין. ועין שם עוד טעם, וכן כתב פשוטות מה"א חלק א סימן נח דעל הגלות שקורין ארבעה טפחים בכל ענין אסור, וכן כתב בספר כלכלת שבת: * למאן דאמר וכו'. ודע, דלענין הוצאת קמח או פליו חוץ ל"ב מיל, פה בבגדת הגולה יש מקלות בזה: ה"ל כ"ח דבנה לכלי עקמ מדרבנן, וסרי"א אלשיך סי' ה' והוא דאורייתא, והעמיק הפנ"א בזה, והדריש הרשב"א לדרכין א"תא, דלמאן דאמר תחומין ד"ב מיל הוא דאורייתא אף כליו הוא דאורייתא, ומקל מקום גורא דלש להקל פנה בלמעלה מעשרה, דהלא עצם תחום ד"ב מיל והמטה מעשרה, אף באדם להרבה פוסקים אינו אלא מדרבנן: * והואיל ואין בימים ובנהרות וכו'. וכתב מהרי"ט שפ"ן דפי עקיבא איגר בשם הרב המפיד: והוא הדין דאין בפרמליה, ומסים, דלפי זה, לדידן דלית לנו רשותי' בריב, אין לנו עכשיו כלל תחומין דאורייתא, עד כאן לשונו. וכן כתב מהרי"ט, אכן באמת קשה לומר פה, ואדרבה, מסתייגת מהמחבר שלא וכו' כלל פרמליה רק ימים תהיה ששע דבוקא ימים תהיה ששע דבוקא, וכן מדרבנן הרמ"א בפ"ה: מיהו אם היה חולץ וכו' למאן דאמר תחומין דאורייתא, משמע דגם לדידן איכא תחומין דאורייתא, ונלא לדעת אינה אחרונים הרמ"א הוא מן העומדים בשיטה זו ודיקמנו ליכא רשותי' בריב, עין בסימן שמו, ודל כדכח דאין מחלוק פה, ובאמת עקר סברה זו, אף שפסקת מדבר הרמב"ם בהשקפה, מפל מקום קשה להלכה, שהרי בש"ס איכא מאן דאמר דסבירא לה אלפים נפי דבריה דה"ל לה ספגריש העיר אלף למגוש ואלף לתחום, והתם בודאי לא הוי אלא פרמליה, דאלף השני שהיה שדה לכהתחם בודאי אינו רשותי' בריב, ואפילו הכי לנפי עקיבא לומר עליה בריב לחי' מן השעור תהי, ואם כן פסורין לדידן דבוקא י"ב מיל מן התורה, בודאי אפילו אם הוי י"ב מיל פרמליה אף על פירי' איכא אסור ד"אל ב"א, וכן מוכח מרשב"א בסת"א דף מג דלא סבירא לה פסורות הרמב"ם, ואף על פ"י שבע"ה הדין כן גסורין לרבני' הרמב"ם בהשקפה, וזה לשונו שם: ואין אני מורא בזה א"ל יצא איש מקומותיו בין שלא הלך שלש פרסאות בגליו, שהרי הלך הספינה אינו קרד הלך פלל, תתקן על עצמו: הוא יושב בפרשתו תמיד שול, שהספינה רשותי' היתיר היא וכו', ואתה חושש לו משום מהלך שלש פרסאות: איהו מינה גיח וספינה הוא דקא טמא וכו', עין שם, הרי דלא קאמי עליה רק טעמו שאינו מהלך, הא אלו הלך בגליו ביום י"ב מיל הוא דאורייתא למאן דאמר י"ב מיל דאורייתא, וכל לשון בפרמליה בפרשה, ואם כן אף שנקט להקל בפנים בכל גווי אפילו בחולץ בגליו ומשום דהוי דומה לדגלי מדבר כלל, אכל צליה קטנים בפרשה,

דלעולם הוא דבבנן: (ח) והואיל ואין בימים ובנהרות וכו'. ודע לומר, אפילו חוץ ל"ב מיל אין דאורייתא לפי שאין דומין וכו', דלמאן דאמר דאורייתא - ממדבר גלינן, פ"ל, ונליכטן במדבר היה בפרשה ולא בפנים, ולכן מקלינן בה למעלה מעשרה: (ט) מי שבא בספינה בשבת. אין רוצה לומר שנקנס בספינה בשבתו, דאי הכי הלא היה בבין השמשות בפרשה וקנה שם שכינתו ואסור לירד מהספינה

שער הצינ

(ד) רש"י ונפנו יתתו ואר נדע וד"ט"א ונפנו ורחם, ובפרוש נפנו חננאל מוכח גס"פ דספר הכי, עין שם בסוף הסוגיא, ובאגלה רבה הביא בשם מהרי"ט דגם מסתייגת הרא"ש והטור משמע כן, וכן כתב הגר"א בבאורו, ודעת ההגה"ה הוא רק דעת התוספות והגהה אשר"י: (כ) ס"ו והגר"א נצין שם שהוכיחו כן באריות וכן כתב הנ"ל רבה בשם פה פוסקים וכן כתבו שאר אחרונים, ודלא כפי' שכתב להממיר: (ה) לבוש: (ז) גטרא: (ג) אלהי רבה. ומכל מקום אם היה אשר אף כי האי גווי צריך עיין, דאפשר דהו יתא פשיטתה וכו' כעמוד ארבעה על ארבעה:

תרגום: 1 וכתב.

הלכות שבת סימן תר תח

(י) לעולם היתה (ז) למעלה מעשרה מזקקת הים או הנחל, (יא) יורד ואינו נמנע ויש לו אלפים אמה (יב) * ממקום שפגע בו למטה מעשרה: הגה ואם היא ספק (יג) אם הוא למעלה מעשרה או לא, (יד) אזלינן לקלא מהניד פכ"ו. (טו) ואם כבר (ג) יצא אלפים ממקום שפגע למטה מעשרה, דאין לו רק ארבע אמות, מכל מקום אם צריך לצאת מן הספינה (טו) מכת גשמים שיורדים עליו או שחמה וזרחת עליו (יז) או שצריך לנאכו (ד) וצריך מלח נה לכנס בעיר, הנה לה כל העיר כארבע אמותיו וכין דעל על (א"ו) ומדכ"ה וד"ה פק מי שחוציאמו. ועין לקמן סימן תו. ועין לעיל סימן רסו, מי שרובב בדרך ותשבה לו בערב-שבת כיצד נעשה:

תה דין היוצא חוץ לתחום, ובו ט' סעיפים:

א אמי שיוצא חוץ לתחום אפלו אמה (ה) אחת (א) לא יבנס להיות בכני העיר, ואין לו אלא (ב) ארבע אמות (ב) מעמידת רגליו ולחוץ: ב היתה רגלו אחת תוך התחום ורגלו אחת חוץ לתחום,

א משנה עובדין גיב
יבנא קמא, וכן רבב
רשב"ם דמקו כו
ב שם בגמרא וכלשון
הפירוש

באר היטב

אסור לתלף יותר, כמ"ש סימן תג וסימן ת. תבא בשבת מחוץ לתחום מטר לילך ביום טוב שלאחריו חוץ לארבע אמות, בתימנך. ועין מנחם אברהם:
(ה) אחת. עמ"א שהעלה, מאחר ד"א שלו מכללים בתוך התחום ולכן נ"ל להקל בזה אם היה אנס, דק"ל תכלת תחומין מלתא היא, אבל לכתב הקשות דכ"ע לאו מלתא, ע"ש: (ז) ד"א. עמ"ש

משנה ברורה

לגמל, אלא רוצה לומר, שפא עם הספינה בשבת והגיע לגמל:
(י) לעולם וכו'. דאם היתה אפלו פגע אחת למטה מעשרה, (ז) אף בתוך השבת קנה שם שבתהו, ואם ממקום שהוא עד הנמל הוא יותר מאלפים, (ה) שוב אינו רשאי לירד מהספינה להנמל, דאין לו אלא ארבע אמות, דהינו מקום ששבתו בספינה שחשבה פלה כארבע אמות. וכתשפליג בשבת בספינה העומדת למעלה מעשרה טפחים על מנת לירד מנה בשבת זה במקום אחר מעבר השני שהוא חוץ אלפים אמה, צריך לזהר שמניד שפנה שם שביטה בספינה בכני השמשות פשהיא (ו) עומדת למעלה מעשרה טפחים, לא יצא ליבשה, דאם יצא ליבשה שעה אחת קנה שם שביטה ושוב יתה אסור לו לירד מנה לגמל שהוא חוץ אלפים ממקום שביטתו על הארץ, וכמו שכתוב בסימן רמח, עין שם:

(יא) יורד וכו'. ואם הספינה רחוק מן הנמל, יורד דרך קבש. ולעבר דרך מצבת השט על-פני המים (שקורין פנא"ם), אם היא קשורה בספינה ובנמל, לכלי עלמא מטר לירד, ואם אינה קשורה, (ו) יש מתירין, ויש אסורין מפני שפנא קבש, כיון שלא שבת עליו מבעוד יום; אכן בשלחן ערוך הגר"ז (ס) משמע, דכשלא יצא מן הספינה ליבשה מנת ששבת בין השמשות עד עכשיו, מפר: (יב) ממקום שפגע. רוצה לומר, אם פגע במקום שהוא למטה מעשרה רחוק מן הנמל, מודדין לו האלפים אמה משם: (יג) אם הוא למעלה מעשרה וכו'. קאי אשעור י"ב מיל דמים ונהרות, והוא הדין (ט) לענין שעור האלפים דבשה: (יד) אזלינן לקלא. וכלינן דמשפגנס השבת עד שהגיע לגמל הנה למעלה מעשרה, משום (י) דספקא דרבנן לקלא: (טו) ואם כבר יצא. רוצה לומר, שפגע במקום אחד למטה מעשרה טפחים וקנה שם שביטה ונתרחק שם יותר מאלפים, דמן הדין אין לו רק ארבע אמות, דין יצא חוץ לתחום דאפלו באנס אין לו רק ארבע אמות, אפלו הכי אם מתמת אנס נכנס בתוך עיר (י"א) מקפת מחיצות, נחשב לו כל העיר כארבע אמות, דין הוציא וכו' עב"ם ונתנוהו בתוך עיר מקפת מחיצות, בסימן תה. ואם לא יצא חוץ אלפים ורק שפלתה מדהו בנצי העיר, (יב) אינו רשאי לילך רק עד מקום שפלתה מדהו. תבא ביום טוב מחוץ לתחום ממקום שפגע למטה מעשרה, מכל מקום בשבת (יג) שלאחריו מטר לקחת אלפים ממקום שעומד, דשבת ויום טוב שחי קדשות הן, ומשום הנכה אין בו אסור כיון דלא עביר ולא מידי (אחרונים): (טז) מכת גשמים וכו'. וכל שפון אם דחפיהו עפ"ם לחוף העיר, דהוי לה כל העיר פלה כארבע אמות, (יד) ומכל מקום לא יאמר לעב"ם שדחפו אותו: (יז) או שצריך וכו'. וכל זה כשלא מצא מקום צנוע לפנות וכן מקום להפטר מחמה או גשמים עד תוך העיר, דאי לא הכי אסור לו לכנס, וברלקמן בסימן תו. ונהי שפכת רמ"א ועין לקמן וכו':

א (א) לא יבנס להיות וכו'. רוצה לומר, דלא תמא (ה) דאמה אחת לא חשיב יציאה ממקום הוא בכני העיר: (ב) מעמידת רגליו ולחוץ.

שער הציץ

(ד) הגר"א, וכן מוכח מלשון הספרי: (ה) ואף שהחליבה באמצע היתה למעלה מעשרה (רשב"א וריטב"א): (ו) דאם היתה או עומדת למטה מעשרה טפחים הו' עומדת על הארץ וקנה שביטה ביבשה: (ז) מנחם אברהם וכו': (ח) עין בשלחן ערוך הגר"ז בסימן רמח דמקל באפן זה אפלו לצאת בספינה לספינה, וכל שפון: (ט) עלת שבת ואלה רב: (י) אף דיש פאן ספקא דרבנן, דשפא הוא למטה מעשרה ושפא יש תחומין למעלה מעשרה. ועין בספר בתימנא: (יא) וברלקמן בסימן תה סעיף ו: (יב) מנחם אברהם וכו': (יג) והוא הדין להפך, אם בא בשבת מטר ביום טוב שלאחריו: (יד) אחרונים: (טז) הנה זה שלשון 'להיות בכני העיר' מוכח בשאר, ויש שפרש פשוטו דלא יבנס להיות בכני העיר, אבל בשעור השלמת ארבע אמות ממקום שהוא, מטר לכנס, והוא כדעת הגר"א דיש לו ארבע אמות לכל צד, אבל במחבר שנים דהארבע אמות נקרא לצד חוץ, ליכא לפרש הכי, וכתב העיר

בה הפרימגדים בסימן שצו, ועלין דחקנו לפרש הכי:

חֲלֻכּוֹת שַׁבָּת סִימָן תד תה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק י]

דאס הייזע אפילו פֿעם אַחַת לַמָּטָה מַעֲשֶׂה¹⁴, אָף פֿתוּךְ הַשַּׁבָּת קָנָה שֶׁם יְבִיתָהּ¹⁵.

12) ואם הספינה היתה למטה מעשרה אף האדם ישב בגובהה של הספינה והיו יותר מ' טפחים מרגליו לקרקעית המים, כתב לעיל (סי' רמח"ס"ק יד) שנחלקו בזה הפוסקים אם כיון שנח להלך בספינה דנים את האדם כעומד למטה, ומסקנת דבריו, שבשעת הצורך יש לסמוך על דברי המתירים.

13) ואף שמי שלא קנה שבתה בבין השמשות אינו קונה שבתה בשבת, ואין לו אלפיים אמה אלא ד' אמות [כגון במי שישן בדרך בבניית השבת לדעת חכמים (במשנה מה' א) או באופן שיעקר שבתתו ממקומו כפי שמבואר בשו"ע לקמן סי' תט ס"א] מ"מ כתבו הראשונים שהבא בספינה דינו שונה, ובטעם הדבר נחלקו הראשונים, שיטת הרמב"ן (עירובין מג, א ד"ה עוד י"ל, וכן ביאר בחידושי הרעק"א מא, ב ד"ה בתוס' ד"ה ליקנו), שכיון שדעתו להגיע בשבת לגמל שבעיר פלומת ובידו להגיע לשם, אף שהוא רחוק משם מ"מ קונה הוא בבין השמשות שבתה במקום ההוא, כיון שאין תחומין למעלה מעשרה, ובשבט התוספות כתב, שכשיריד לגמל בשבת קונה שבתה, ואף שאין קונים שבתה באמצע השבת, היינו דוקא במי שנמצא על הארץ, אבל מי שנמצא במקום שאין בו תחומין, כשיריד הרי זה עובר כמו בין השמשות.

[משנ"ב ס"ק יא]

מִפְּנֵי שְׁנֵאָה קָשָׁט, פִּינָן שְׁלֹא שַׁבָּת עָלָיו מִבְּעוֹד יוֹסֵף¹⁴.

14) וכששבת בספינה מבעוד יום, כתב לעיל (סי' רמח"ס"ק ב) שאין איסור בזה, והטעם, כיון שבשבת בספינה מבעוד יום הרי היא כביתו, ואינו נראה כשט כשנכנס לתוכה אפילו בשבת. והשו"ע דרב כתב (שם קו"א ס"ק ד, הובא בשע"צ כאן ס"ק ח).

שאם לא יצא כלל ליבשה אין צורך בטעם זה שהספינה הרי היא כביתו, ולכן יכול אף לעבור מספינה לספינה, שמאחר שנכנס לספינה הראשונה בשעת דיתור דהיינו בערב שבת, שוב אינו נראה כשט אם הספינה מתחילה לנוע בשבת.

[שע"צ ס"ק י]

אף ד"ש פֿאַן סִפְּק־סִפְּקָא לְסִתְּמִירָא¹⁵.

15) מדין זה הוכיחו השג"ר המלך (פ"י מהל' מקואות ה"ו כלל ה) והרעק"א (הגהות לשו"ע כאן) שלא כדברי המשנה למלך (פ"ח מהל' אבות הטומאה ה"ה) הסובר שגם בדינים דרבנן יש להחמיר באופן שיש ספק ספיקא להחמיר, אלא לעולם דרבנן הולכים לקולא אף כשיש ספק ספיקא להחמיר.

סִימָן תה דין היצא חוץ לתחום

[משנ"ב ס"ק א]

לֹא יִקְנֶה לְהִיּוֹת וְכוּ'¹.

1) ואם אין ידוע אם דקדקו מדורי התחום במדידה או שהפחיתו ט"ו אמה מפני הטועים [ראה משנה עירובין נב, ב], כתב הרשב"א (עבודת הקודש בית נתיבות ש"ה פ"ג) שיש להניח שהמודדים העמידו את ציון סוף התחום במרחק ט"ו אמה לפני השיעור האמיתי של אלפיים אמה, וכשיטת רבי שמעון (עירובין שם). אכן הרמב"ם (פכ"ז מהל' שבת ה"א) פסק בת"ק, שציון התחום הוא בסוף אלפיים אמה, וכן כתב הרמב"ן (מלחמות ד' עירובין טו, א בדפי הרי"ף) בדעת הרי"ף, שאין הלכה כר"ש, וכן דעת הרא"ש (שם סוף פ"ד), וכתב הבית יוסף שכן יש לנקוט להלכה.

